ЗВЯЗДА

УСПАМІН ПРА МАШЭРАВА

13 лютага Пятру Міронавічу споўнілася б семдзесят два гады

Дзесяты год, як няма яго сярод нас. Але не забыліся людзьмі сустрэчы з гэтым незвычайным чалавекам, яго сардэчнасць, дабрыня, шчырая ўсмешка, уменне выслухаць, зразумець радасць і боль, неадкладна прыйсці на дапамогу.

Машэраў глыбока паважаў творчую інтэлігенцыю, высока цаніў талент і адданасць справе, імкнуўся ведаць умовы жыцця і працы людзей. У сваіх нататках я і хачу прыгадаць некалькі фактаў яго адносін менавіта да тых, хто служыў справе эстэтычнага і духоўнага выхавання народа.

...Удзельнікі рэспубліканскага семінара па праблемах вёскі прыбылі на аўтобусах да жывёлагадоўчага комплексу «Мір», што ў Баранавіцкім раёне. Па дарозе з Брэста знаёміліся з іншымі гаспадаркамі, будоўлямі, школамі, бальніцамі і ўжо крыху стаміліся. Але гэта быў, бадай, галоўны аб'ект семінара — таму ўсе з зацікаўленасцю накіраваліся на фермы.

Калі агляд закончыўся, Машэраў, узбуджаны, вясёлы, штосьці расказваў калегам, энергічна жэстыкулюючы. І раптам... Ён убачыў на лаўцы каля клумбы з яркімі кветкамі Андрэя Макаёнка, які таксама ўдзельнічаў у семінары. Яго любімы пісьменнік-драматург у цялятніку не хадзіў. Трэба было бачыць блізка Пятра Міронавіча, каб зразумець, як гэта яго засмуціла.

— Дык што ж гэта ты, Андрэй Ягоравіч? Выходзіць, праца гэтых людзей цябе не цікавіць?

— Стаміўся я надта, Пятро Міронавіч, ногі падводзіць сталі, — паспрабаваў апраўдацца пісьменнік.

— Чулі, ногі яго падводзяць. Дык я ж амаль на тры гады старэйшы, ды і многія іншыя таксама. І нічога не сталася з нашымі нагамі.

І больш да самага вечара з Макаёнкам не размаўляў. Заўсёды вясёлы, жартаўлівы, трапны на вострае слова, ён маўчаў. Не падыходзіў да яго і Макаёнак.

А пасля таго як у Доме культуры «Міра» былі падведзены вынікі семінара, здарылася нечаканае: Машэраў падышоў да Макаёнка, заключыў у абдымкі і сказаў:

— Прабач, дарагі Андрэй, я ж нічога не ведаў. Яшчэ раз прашу: не гневайся і даруй мне.

Макаёнак, як заўсёды ў падобных выпадках, вельмі пачырванеў, заўсміхаўся, а на вачах выступілі слёзы. Мне здалося, што я бачыў іх і на вачах Машэрава. Чаму ж павінен быў прасіць прабачэння апошні, а не наадварот? Я знайшоў адказ на гэта пытанне потым у «Аповесці пра сябра» І. Шамякіна. Іван Пятровіч і Андрэй Ягоравіч — франтавікі, народныя пісьменнікі, быў такім жа сціплым у адносінах з людзьмі, нягледзячы на сваю высокую пасаду.

Тут мне, дарэчы, хацелася б прыгадаць адзін факт — уручэнне Пятру Міронавічу новага партбілета (№ 13) у час абмену партдакументаў. Да яго ў кабінет наведаўся былы першы сакратар Ленінскага РК КПБ Мінска М. Дубавец, каб штосьці ўдакладніць. Пасля гутаркі сакратар райкома спытаў у Машэрава, калі можна прыйсці да яго, каб уручыць партбілет.

— Як гэта прыйсці, Мікалай Азаравіч? — замест адказу запытаўся Пётр Міронавіч. — Я —што, дарогі ў райком не ведаю? Сам прыйду, там і білет мне ўручыце, заадно і з работнікамі сустрэнуся.

Пра тое, як даведаўся Пётр Міронавіч пра ўмовы жыцця і працы Савіцкага, я пацікавіўся ў самога Міхаіла Андрэевіча.

— Машэраў быў з таго пакалення, якое многае перажы-

— Ну што ж, калі ніхто не ведае, адкажу сам. — І Пётр Міронавіч намаляваў такую змрочную сітуацыю, што стала няёмка кожнаму, хто мог чымнебудзь дапамагчы выдатнаму майстру жывапісу. Машэраў пацікавіўся таксама, што ведаюць члены Бюро і іншыя прысутныя пра творчасць М. Савіцкага, пра яго самога. Інфармаванасць была невялікай. І Машэраў гаварыў доўга, натхнёна — яго захаплялі яркі, незвычайны талент, сціпласць мастака.

Таго, што перажыў Міхаіл Андрэевіч, хапіла б на пяцярых. І вось цяпер, аддаючы народу ўсё свае майстэрства, ён жыве і працуе ў прыватнай кватэры, цеснай, цёмнай, паўнапраўным грамадзянінам. Бо яшчэ нядаўна — гэта Савіцкі адчуваў — некаторыя перастрахоўшчыкі стараніліся яго, рабілі выгляд, што незнаёмыя: быў жа ў палоне — у Бухенвальдзе і Дахау — і жывы вярнуўся. Ці не агент які?

Падтрымка Машэрава, яго клопаты прыбавілі мастаку духоўных і фізічных сіл, далі новы зарад энергіі для творчага ўзлёту.

Успамінаю яшчэ адзін выпадак. У ЦК КПБ вырашалася пытанне аб прадстаўленні кіраўніка вакальна-інструментальнага ансамбля «Песняры» Уладзіміра Георгіевіча Мулявіна (дарэчы, ураджэнца Свярдлоўска) да ганаровага звання. У той час быў самы творчы ўзлёт гэтага калектыву, папулярнасць расла з кожным выступленнем. Па ўсёй краіне і за мяжой гучалі яго песні. Паступіла прапанова прысвоіць У. Мулявіну званне заслужанага артыста БССР.

І сеў да стала. Паглядзеў, усміхаючыся, на прысутных, нібы пытаючыся: «Ну, а вы як?»

Але тут устаў работнік адпаведнага аддзела ЦК, які дакладваў па гэтаму пытанню, і сказаў:

— Нельга, Пётр Міронавіч, бо Мулявін не мае звання заслужанага. Перасkокваць не можам.

Машэраў ведаў усю гэту «субардынацыю» з самага пачатку. Чаго нельга, таго рабіць не будзе. А гаварыў ён доўга і пераканаўча на карысць кіраўніка «Песняроў», мне здаецца, таму, што, па-першае, падабаліся яму ансамбль і сам Мулявін, а па-другое, надта хацелася, каб усе па заслугах ацанілі гэты невялікі, але вельмі папулярны і працавіты калектыў.

Пазней мастацкае майстэрства «Песняроў» узрасло яшчэ больш, а У. Мулявін стаў народным артыстам рэспублікі. Яшчэ пры жыцці Пятра Міронавіча. Думаю, ён ад душы парадаваўся за Уладзіміра Георгіевіча.

Пры ўсёй сваёй занятасці Машэраў знаходзіў час, каб у экстрэмальных сітуацыях, якія складваліся вакол людзей інтэлектуальнай працы, умяшацца асабіста. Вось прыклад. У сярэдзіне шасцідзесятых гадоў над вядомым беларускім пісьменнікам Аляксеем Карпюком сталі ўсё часцей навісаць чорныя хмары. Бо ён ужо тады асмеліўся гаварыць і пісаць так, як гэта мы робім сёння, у спару галоснасці. Вельмі не падабалася гэта некаторым тагачасным кіраўнікам Гродзенскай вобласці. Тут надта дарэчы прыйшоўся данос аб тым, што ў кабінеце Карпюка вісіць партрэт Салжаніцына.

Гэтага ўжо было дастаткова, каб навальніца з новай сілай грымнула над непакорнай галавой «возмутителя спокойствия». І ў хуткім часе былога партызанскага камандзіра, узнагароджанага ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны І і ІІ ступеней, іншымі ўзнагародамі, выключаюць з партыі... У розныя інстанцыі скардзіўся пра расправу Аляксей Нічыпаравіч, але ніхто не пачуў яго голасу. Друкаваць Карпюка перасталі...

На шчасце, знайшліся смелыя людзі, якія заступіліся за несправядліва пакаранага пісьменніка. Максім Танк, Янка Брыль і Пілíп Пестрак пабывалі на прыёме ў Пятра Міронавіча. Яны добра ведалі Карпюка і расказалі Машэраву, што ён за чалавек, гэты «ўпарты антысавецтчык». Калі сур'ёзна заняліся яго «справай», высветлілася, што ўся яна, як кажуць, шыта «белымі ніткамі». А. Карпюк быў адноўлены ў партыі. А ў хуткім часе стаў заслужаным работнікам культуры рэспублікі. Толькі той, хто

Пётр Міронавіч Машэраў у час святкавання 35-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. (Друкуецца ўпершыню). Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ПРЭЗІДЭНЦКАЯ БІБЛІЯТЭКА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

З поўным тэкстам дакумента можна азнаёміцца ў бібліятэцы